СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
РІК LVI. Ч. 103. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 5-го ТРАВНЯ 1948. No. 103. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, MAY 5, 1948. VOL. LVI.
ТРИ ЦЕНТИ в Зл. Д. Америки; ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States; FIVE CENTS Elsewhere

УКРАЇНСЬКИЙ ВЕЛИКДЕНЬ ПІД ЗНАКОМ ВІДРОДЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОГО ДУХА

З різних сторін наспіли вісті, що великі маси народу, як старших людей так і молоді, брали участь в церковних богослуженнях з нагоди українських Великодніх Свят. У більших парафіях було по кілька Служ Божих у Великодну неділю 2 травня, а в церквах звичайно не ставало місця. Гарна, справжня „великодна" погода панувала у східніх околицях, а це ще більше причинилося до святочного настрою. Жертвенність на церковні потреби цього року перевищила всі попередні роки. Крім жертв на церковні цілі йшли збірки на сироти й допомогову акцію. У Ню Йорку після богослужень відбулося в приміщенні Українського Демократичного Клюбу спільне свячене для іміґрантів, які щойно у Великий Четвер приїхали транспортом з Бремен і ще не могли розїхатися до своїх родин. Крім них прибули теж деякі „бездомні" українські іміґранти з попередніх транспортів. Були теж представники нюйорської української громади, які обмінялися свяченим і привітами з ново прибувшими серед братнього настрою. Свячене улаштував Український Переселенчий Осередок, створений ЗУАДопомоговим Комітетом.

КОМІСІЯ УХВАЛЮЄ ДВОЛІТНЮ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ

Вашингтон, 3 травня. — Повна комісія збройних сил в палаті репрезентантів, 28 голосами проти 5, ухвалила завести дволітню обовязкову військову службу на мирні часи. Рекрутів мали б набирати поміж молоді у віці 19-26 літ. Законопроєкт піде під наради повної палати найблизчого тижня. Коли б біл став законом, тоді збройні сили досягнули б числа понад 2,000,000 вояків. З них мала б дістати армія 837,000 людей, летунська сила 502,000, а фльота й маринарський корпус 666,882. Обовязково мали б бути зареєстровані молоді у віці 18-30 літ, а з них до дволітньої служби були б покликані лише ті, що покінчили 19 а не перейшли 25 літ життя.

ТОРНАДО В ТЕКСАС

МекКіні, у стейті Тексас. — На 12-милевім просторі в північній частині стейту перейшов „торнадо", якого осередком є місцевість МекКіні. Місцевість знищена майже цілковито, підчас буревію згинуло 3 особи а покалічених є 53. Сусідні містечка Принстон і Мил Крік потерпіли таку саму долю, за вийнятком меншого числа погиблих.

КОНГРЕС УХВАЛИВ ЗАКОНОПРОЄКТ В СПРАВІ ПРОВІРКИ ЛЬОЯЛЬНОСТИ

Вашингтон. — Конгрес ухвалив і переслав президентові Труманові до підпису законопроєкт, який дозволяє сенатським членам Спільної Комісії Атомової Енергії зарядити федеральну інвестиґацію над характером і льояльністю осіб, іменованих президентом на членів цеї комісії. Законопроєкт має на цілі одворити провірку характеру теперішнього предсідника Комісії Атомової Енергії, Дейвида Лілієнтала. Його урядування кінчиться незабаром, а президент хоче іменувати його на дальших 5 років на той самий уряд. Республиканська конгресова більшість противна його поновному назначенню й тому вживає різних способів, щоб до цього не допустити.

НЕ МОЖНА ЗАБОРОНИТИ ЧОРНИМ КУПУВАТИ РЕАЛЬНОСТІ

Вашингтон. — Верховний Суд рішив одноголосно, що чорних не можна виключати від набування на власність реальностей і тому всякі умови, які виключають нігрів, є невикональними. Суд не заборонює заключування таких контрактів, одначе вони не мають обовязуючої сили перед правом. Суд став на становищі, що закон про громадянські права з 1866 р. виразно стверджує, що всі громадяни, без огляду на краску шкіри, повинні мати право „унаслідувати, купувати, винаєдовувати, продавати і переносити реальності і особисті мастки".

РУХ ЗА ЗАГАЛЬНИМ ОБЕЗПЕЧЕННЯМ ЗДОРОВЯ ЗМАГАЄТЬСЯ

Вашингтон. — Низка делеґатів, які приїхали на Красву Асамблею Здоровя, заголосили до провідної комісії домагання, щоб негайно почати акцію за переведення в життя плянів для забезпечення здоровя в цілому краю. Делеґати представляють 15 краєвих організацій здоровя з членством в числі 15,000,000 осіб з ріжних станів і затруднень. Делеґати, які вийшли з цим домаганням, відбули тайне засідання і ухвалили предявити на повній асамблеї апель до президента Трумана.

НЕВДАЧНІ ПРОТЕСТИ ПРОКОМУНІСТИЧНОЇ ГРУПИ

Вашингтон. — Численні протести прокомуністичних і проволесових груп, які наспіли з цілого краю проти законопроєкту Мундта, не найшли прихильного розгляду, як це бувало в минулому, коли прокомуністичні фронти переводили різні кампанії. Особливе нюйорські члени конгресу пізнали, що протести мали на цілі спинити законопроєкт для обмеження підступних діянь комуністів, ухвалений в палатній комісії. Біл буде предявлений негайно в повній палаті.

ПРЕЗИДЕНТ ПЕРЕДБАЧУЄ ВІЛЬНИЙ СВІТ

Вашингтон. — Президент Труман заявив, що теперішній рік вирішить долю світу, а головно вирішить, чи свободолюбні народи світу будуть могти мати запевнену свободу, яку вони осягнули в боротьбі упродовж століть. Це написав президент у привіті на конвенцію юніт тапіцерів. Вилйем Ґрік, предсідник Американської Федерації Праці назвав Волеса вівцею, яка йде на поводах Москви.

Кольомбія остаточно зірвала взаємини з Советами

Богота, Кольомбія, 3. травня. — Кольомбійський кабінет остаточно рішив зірвати дипломатичні взаємини з Советами, майже місяць після револьти, в якій згинуло 1,500 людей. Негайно після вибуху заворушень 9. квітня появилися вісті, що уряд Кольомбії зірвав взаємини з Росією. Уряд заперечив ці вісті і щойно тепер стало відомим, що советські дипломати в числі 30 осіб, які працювали в тутешній амбасаді, покидають Кольомбію. Теж стало звісним, що поліція Кольомбії перевела ревізію в совєтським інформаційним бюрі і забрала звідти деякі документи, які опісля звернено.

МІЖАМЕРИКАНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ПОКІНЧИЛА СВОЇ ЗАСІДАННЯ.

Богота. — Економічна Комісія Міжамериканської Конференції покінчила в неділю, 2. травня свої наради, прийнявши новий економічний договір для Американської півкулі. За оригінальний вважається текст договору, зладжений в еспанській мові, а водночас з ним виготовлено переклади в мовах англійській, французькій, і португальській. Міжамериканська Конференція під час своїх одномісячних нарад відбула 350 засідань комісій і перевела такі ухвали: 1. установити міжамериканську систему, звану „Орґанізація Американських Держав". Договір в цій справі є свого роду конституцією, яка поправляє всі попередні міжамериканські договори; 2. ввести в життя резолюцію, яка стверджує, що американські держави є противні міжнародному комунізмові, який безупинно викликає заворушення й змагає до знищення свободи; 3. покликати до життя міжамериканську оборонну раду, складену з чолових військовиків для придумання способів для взаємної оборони американських держав.

АМЕРИКАНСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА ІНВЕСТУВАЛИ 700 МІЛЬЙОНІВ В АРАБСЬКІЙ НАФТІ.

Ню Йорк. — „Арамко" — Арабсько - Американська Нафтова компанія, в якій беруть участь головні американські нафтові підприємства, інвестувала досі $700,000,000 в арабській нафті. „Арамко" побудувала нафтові проводи довжини 1,200 американських миль і дістає денно по 300,000 барилок кипячки, або 100,000,000 барилок річно. Після війни продукція нафти зросла до величних розмірів і тому американський капітал плине туди дальше. Висота всього капіталу може дійти до більйона долярів. Все те приватний капітал. Його вживається не лише на експлуатацію нафти, але теж і на економічний та культурний розвиток арабських країн.

СВІТОВЕ СТОВАРИШЕННЯ ЦЕРКОВ РОЗПАДАЄТЬСЯ.

Ню Йорк. — Світове Стоваришення Церков для Міжнародної Приязні, покликане до життя в 1914 році у Констанції, в Німеччині, перестане існувати з днем 30. червня б.р., як це оповіщено в органах Світового Союзу Миру, який існує в Ню Йорку як відділ цього стоваришення.

ЗАКІНЧУЄТЬСЯ БУДОВУ ВЕЛИКОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ АВІЯЦІЙНОЇ БАЗИ В ЯПОНІЇ

Місава, Японія, 4. травня. — Інженери і спеціялісти Американської Армії закінчують тут будову своєї найбільшої повітряної бази в Японії. Вона находиться в північно-східному куті острова Гоншу і коштує 13,000,000 долярів та може помістити велику кількість всіх родів літаків, з найважчими повітряними фортецями включно. База матиме теж великі склади і запаси газоліни.

„УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ" В НЮЙОРСЬКОМУ РАДІО.

Минулої суботи, дня 1-го травня, нюйорська радіовисильня WNJR в своїй тижневій програмі „Жінки Америки" передавала „Український День", на якій крім музики склався дуже інтересний діялог про Україну між Неп Лупо і Юлією Кусий-Добрянською. Розмова, списана на 13 сторінках, заторкувала всі основні проблеми, звязані з Україною, її національною і культурною окремішністю, історією, змаганнями, звичаями і т. д. П-ні Добрянська давала дуже влучні відповіді, а п-ні Лупо ще зі свого боку додавала інтересні коментарі.

МОЖЛИВІСТЬ ІМЕНОВАННЯ ЩЕ ОДНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО КАРДИНАЛА.

Рим, 4. травня. — З поінформованих ватиканських кол повідомляють, що звінцем цього місяця, або в перших днях наступного, Папа Пій XII. відбуде чергову консисторію, на якій будуть іменовані, можливо, теж нові кардинали. Висловлюється правдоподібність, що між ними був би теж ще один американський кардинал.

Безправний большевицький замах на український музей у Празі

З авторитетних українських кол в Празі одержано тривожне повідомлення, що большевики остаточно рішилися зліквідувати місцевий Музей Визвольної Боротьби України, створений зусиллям всіх українців в світі та головно при значній грошевій допомозі американських українців, що робить їх фактичними, співвласниками цього музею. Ці факти засвідчені в численних публікаціях згаданого Музею, як теж в його документальному листуванню, що до ЮНЕСКО, Виховної і Наукової та Культурної Організації Об'єднаних Держав. Ці факти мусять бути теж відомі чеським урядовим чинникам. Проте, в останньому часі Музей закрито, а Музейне Товариство розв'язано, на підставі рішення чеського краєвого уряду з дня 30-го березня 1948. В цих своїх безправних рішеннях чеські комуністичні власті вжили проти Музею 113 параграфу державної конституції, як проти установи, що „нарушила суспільний лад і спокій". В доказ цього в урядовому рішенні наведено проти Музею виключно політичні „арґументи", які не мають жодного фактичного потвердження і є цілком безпідставні та безправні. Музеєві закидається: 1. Що він був оснований в 1925 році протикомуністично наставленою групою українських еміґрантів; 2. Що він тепер базується на противниках советського режиму; 3. Що він під формою наукової праці збирає в себе проти-советські політичні матеріяли; 4. Що існування Музею було дозволене за час німецької окупації та 5. Що німці допомагали Музеєві та використовували його в своїх цілях. Крім цих старих закидів, проти Музею уряд не міг видвигнути жодних нових, післявоєнних.

Проти рішень краєвого уряду внесено віклик, в якому рішучо заперечується большевицькі закиди, поминаючи те, що вони самі по собі є безправні і безпідставні, бо протягом цілого часу свого існування Музей ані разу не нарушив існуючих краєвих законів і вся його робота кожночасно базувалася на краєвій конституції. Особливо брехливі твердження уряду є щодо діяльности Музею за час німецької окупації, бо відомо, що німецьке ґештапо робило в Музею та в мешканнях його робітників постійні труси і навіть було зарештувало директора Музею, проф. Антоновича, що у висліді прискорило смерть цього визначного українського діяча. Фактом є, що німці цього Музею не зліквідували, але за час німецької окупації існували теж чеські музеї і їх тепер за це ніхто не ліквідує. При цьому, Український Музей в Празі має виключно історично-культурний характер і не політичний, що йому тепер з урядового боку намагаються причіпити. Теж фактом є, що цей Музей протягом 23 років свого існування, займаючись виключно культурною роботою, приніс багато чести і доброї слави теж чеському народові і Чехословаччині, як культурній країні, і не тільки що своєю працею не заслужив собі на будьяке покарання, але найвище на признання.

Теперішній нічим не виправданий замах нової чеської влади на цю українську культурну станицю в Празі є грубим порушенням навіть існуючих там законів і прав. З огляду на великий матеріяльний і грошевий вклад американських українців в розбудову цеї культурної установи та з чисто культурних та правних міркувань, справа Українського Музею в Празі є теж справою американських українців, а тим самим і справою американських властей. Американські українці, як повноправні громадяни своєї країни, мають право і обов'язок домагатися від свого уряду, щоби він поробив відповідні заходи проти східно-европейського політичного варварства, яке досягнуло тепер і Укр. Музей в Празі.

БРИТАНІЯ АКТИВНА В СПРАВІ ПАЛЕСТИНИ

ВИСЛАНО НОВІ ВІЙСЬКОВІ ПІДКРІПЛЕННЯ; В О.Д. ДОМАГАЄТЬСЯ ВІДДАТИ СПРАВУ В „НЕВТРАЛЬНІ РУКИ"

Лейк Соксес, Н. И., 4 травня. В останніх днях Велика Британія відступила від свого байдужого становища в справі Палестини, яке вона зайняла після рішення закінчити там свій мандат з днем 15-го травня, та почала рішучу акцію в самій Палестині і на терені Об'єднаних Держав. Після рішучого домагання в Палестині, щоби жиди і араби припинили воєнні дії, як довго там ще триває британський мандат, британські власті вислали туди більші військові підкріплення зі своєї бази на Кипрі та зі Суеського каналу. Британські танки та сухопутні і морські частини вже зробили висадку, або перейшли кордони Палестини, скріплюючи британську залогу до загальної здогадної кількости 25,000 вояків. Рівночасно Британія скріпила своє домагання жидівсько-арабського примиря на цілий Єрусалим. Тимчасом, британський представник на Загальному Зібранні О.Д. вчора ногло видвигнув домагання, щоби протекторат в Палестині віддати в „невтральні руки", заявляючи, що до 15 травня вже немає часу цеї справи вирішувати задовгими дебатами. Британське домагання остаточно „вбиває" американський плян щодо протекторату О.Д., але це становище, виходило б, Британія зайняла в порозумінні з Америкою, після того як виявилося, що американська пропозиція не має виглядів на успіх.

НЕВИННА ЖЕРТВА ЖИДІВСЬКОЇ ПІМСТИ

Лондон, 4 травня. Вчора, в малій британській місцевості недалеко відсіль, вислана поштою до капітана Фаррана жидівська бомба вбила його брата. Капітана Фаррана жиди пообіцяли переслідувати „до кінця світу" після того, як британський суд звільнив його від вини за вбивство одного жида в Палестині. Скотленд Ярд веде дохоження.

СУДИТИМУТЬ МАРКОСА ЗА ВБИВСТВО ГРЕЦЬКОГО МІНІСТРА

Атени, 4 травня. В суботу, дня 1-го травня, один молодий грецький комуніст вкинув ручну гранату до авта грецького міністра справедливости, Христоса Ладоса, смертельно поранивши його. Кілька годин пізніше міністер вмер в госпіталю. Атентатчика зловлено після того, як він кинув ще дві гранати і по тім його самого досягнула куля поліції. Після замаху в країні проголошено вимковий стан. Вчора грецький міністер публічного ладу повідомив, що відомого команданта большевицьких партизанів в Греції, „генерала" Маркоса Вафіядеса, судитимуть позаочно як „морального автора" злочину вбивства міністра.

П-НІ РУЗВЕЛТ ПЕРЕВИБРАНА ГОЛОВОЮ КОМІСІЇ ЛЮДСЬКИХ ПРАВ

Лейк Соксес, Н. И, 4 травня. П-ню Елінор Рузвелт перевибрано вчора знову головою Комісії Людських Прав, що вже два роки намагається приготовити відповідний проєкт міжнародної конвенції в цій справі.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ СПЕЦІЯЛІСТИ В ТРІПОЛІ

Тріполі, Лібія, 4 травня. Вчора тут приїхало понад 100 американських військових спеціялістів, що негайно розпічнуть праці над будовою американської авіяційної бази в цьому місті. Разом зі спеціялістами привезено з Америки теж відповідні будівельні матеріяли.

ЕСПАНСЬКІ РЕСПУБЛИКАНЦІ ПРОТИ МОСКВИ

Париж, 4 травня. Еспанські республиканські еміґранти в південній Франції нагло почали в своїй пресі і виданнях сильну пропаґандивну акцію проти Совєтського Союзу, що вдає зі себе їх „опікунів". Республиканці стверджують, що Москва держить в концентраційних таборах на каторжних роботах маси еспанців, які боролися проти ген. Франка і опісля скористали зі совєтської „гостинности". В цих республиканських публікаціях не жаліється Москві епітетів в роді „кати", „деспоти", „злочинці" і т.п.

ЗБУНТОВАНІ ЛЕЙБУРИСТИ ОБІЦЯЮТЬ ПОПРАВИТИСЯ

Лондон, 4 травня. Група британських лейбуристів, що кількакратно були нарушили партійну дисципліну та виявили свої симпатії до комуністів, тепер публично визнала свої помилки та ствердила свою льояльність до партійного проводу. Тим самим в британській урядовій партії прийшло знову до консолідації.

МЕК АРТУР ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ДЕСПОТАМИ

Такіо, 4 травня. Американський головнокомандуючий на Далекому Сході, ген. Доглес МекАртур, видав послання до японців, взиваючи їх берегти свою конституцію та демократичні вольности проти походу деспотизму, що намагається залити світ. МекАртур видав своє послання з нагоди першої річниці ухвалення японської післявоєнної конституції.

ІНДІЄЦЬ ПРИЗНАЧЕНИЙ БРИТАНСЬКИМ ГУБЕРНАТОРОМ ІНДІЇ

Лондон, 4 травня. Британський уряд вперше іменував своїм губернатором Індії та представником британської корони в тій країні таки самого індійця, Чакраварті Раджагопалачарі, що був досі губернатором Бенгалів. Новий губернатор є одним з найстарших індійських державних мужів та великим індійським патріотом.

ЮГОСЛАВІЯ ЗБРОЇТЬСЯ

Білгород, Югославія, 4 травня. Югославський комуністичний заступник премієра, Едвард Карделдж, вчора публично потвердив, що большевицький уряд Югославії збільшить збройні сили країни „до найбільші можливих меж". Цю акцію большевик виправдував „воєнною загрозою" збоку західних демократій.

SVOBODA
.UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582.

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346. JERSEY CITY 3. N. J.

ТО НЕ ТЯГАР, ТО МІЙ БРАТ...

Хто забув, хай собі пригадає, а хто не чув, хай собі запамятає, як то Линколн розповідав про того маленького хлопчину, що ніс під гору на плечах ще меншого від нього, а як пожаліли його, що такий малий, а несе такий великий тягар, відповів: То не тягар, то мій брат!

Ми ще у великодному настрою, то й краще повинні відчути красу, глибину та усю благородність цеї відповіді. Тому теж, як треба надіятись, повинні б ми відповісти щедріше на ці відозви, що їх проголосили наші центральні Комітети з нагоди Христового Воскресення.

Ми, американські українці, є нині одинокі, що маємо свободу слова і нагоду промовити в обороні України як до американського громадянства, так і до американського уряду. Маємо теж матеріяльну спромогу не дати згинути нашим рідним на скитальщині. Нагода добра, а завдання благородне й почесне, коби тільки його виконати.

Українська справа не є нині такою бідною і світом забутою, як бувало. Теж і ми, американські українці, не є нині такі безрадні, як бувало давними часами, коли розводили руками, не знаючи що робити, коли до нас доходили голоси розпуки з України. Нині є вже легший доступ до вищих чинників у державі, є кращі вигляди на успіх у ширенні правди про Україну серед широких кол американського громадянства, а це дуже багато.

У цій рятунковій акції є певні важні функції, які має і мусить виконати Злучений Український Американський Допомоговий Комітет. Його праця мусить бути продовжувана, а чим більше її ми самі попремо, тим більшу матеріяльну поміч дістане цей Комітет від американських допомогових організацій.

Коли ж іде про політичну працю, про оборону права українського народу на вільне й самостійне життя, то тут ми були здані досі виключно тільки на наші власні сили. і так буде далі. Ця праця дуже потрібна. До неї закликає нас уся нова українська еміграція в Европі; до неї взивають нас мільйони українських мучеників, що караються у Совстах. Як знаємо, цю працю веде тепер у Злучених Державах Український Конгресовий Комітет. Теж знаємо, що для посилення української політичної акції на американських континентах і в світі заложено Панамериканську Українську Конференцію. До завдань тих організацій належить видавання журналів, брошур, бюлетенів та популяризування о б о р о н и української справи теж й іншими засобами, що вимагає не тільки труду і знання, але теж і гроша.

Це треба нам усім знати і розуміти. Ми повинні радіти, що вже так поступили вперед, що можемо вести дві великі акції й вести їх з успіхом. Тож не вважаймо наших трудів і жертв за якийсь тягар, бо це з одного боку честь помагати великій і добрій справі, а з другого радість, як рятується з нещастя своїх рідних братів і сестер.

Чому Український Народний Союз?

До місцевого Народного Дому зайшов один з місцевих громадян в товаристві цілком нової в нашій громаді, молодої людини. Це родич місцевого громадянина і тількищо приїхав з Европи. Коли ж ви приїхали? — запитує один з приявних. Два тижні тому — відповідає за нього його родич та додає: але він вже належить до Українського Народного Союзу.

Треба було бачити гордість в очах того старого Союзовця, що це сказав, треба було бачити довіря і респект до новоприбулого в очах приявних і деяке здивування на лиці самого новоприбулого. Місцевий громадянин не рекомендував свого новоприбулого родича його освітою, його переживаннями, ані нічим іншим з його минулого, тільки вважав за найбільш доцільне зарекомендувати його безпосереднім вступленням до Українського Народного Союзу. І він не помилився. Він справді дав своєму землякові найкращу рекомендацію, яку міг йому на цій землі дати: член Українського Народного Союзу. Це потвердила відрухова реакція і довіря приявних. Членство в Українському Народному Союзі це ворота до американсько-українського громадянства.

Звичайно, не один з новоприбулих поставить собі запитання: чому, власне, Український Народний Союз? Чим і як ця організація заслужила собі на таке беззастережне довіря серед американсько-українського громадянства?

На цю тему можна б списувати томи книжок і навряд чи її коли вичерпав би. Бо все це заключається в цілій довгій історії У. Н. С. та в цілій його великій праці і заслугах для своїх членів, для американсько-української громади та для цілого народу. Хто тілки вчитається в ту історію, він читатиме її як найкращу велику повість, як справжню „книгу битія" американських українців, повну таких повчаючих епізодів, великих зусиль і досягнень та великої любови. Члени У. Н. Союзу справді мають чим пишатися.

З тої точки зору вони оцінюють теж кожного нового українського іміґранта в Америці. Бо хто вступає до У. Н. Союзу, той насамперед виявляє своє бажання трудитись для американсько-української громади, він засвідчує свою громадську свідомість та дає запоруку, що він, як і його попередники на цій вільній землі, не пропаде для української громади, але й дасть свій вклад в її розбудову та її ріст в її постійний прогрес.

Власне цей постійний прогрес нашої громади є для У. Н. Союзу справою першої ваги. Союз та всі його члени прямо вважають себе відповідальними за це. Бо Союз цей прогрес українців в Америці тому 55 років почав і весь час для нього працює. В Союзі від самого початку були завжди найсвідоміші і найбільш ідейні з-поміж американських українців. Цей свій характер Союз мусить і повинен задержати і в майбутньому і тому йому теж залежить на тому, щоби без сумніву ідейні нові українські іміґранти ще більше скріпили ідейні основи Союзу та ще виразніше з'ясували його американсько-українські ідеали.

Жодна інша організація не дає таких широких можливостей під цим оглядом, як власне Український Народний Союз. Бо в ньому не має жодних пересудів, жодної груповости і партійности, жодних вузьких тенденцій, тільки одне велике бажання та одна велика ціль: служити своїм членам і своїй громаді, служити свому народові. В жодній іншій організації немає такої широкої скалі поглядів її членства та підходів до поодиноких справ, але рівночасно теж нігде немає більшої дисципліни та однодумства, як іде про загальні громадські справи, як іде про прінціпи. Ця найбільша особиста толерантність та найкраща громадська організованість і дисципліна, що існують в Українському Народному Союзі, є без сумніву одним з найбільших досягнень американських українців і одною з найбільших потреб українців в Европі, отже і тих, що свіжо до нас приїжджають. В У. Н. Союзі вони під цим оглядом перейдуть найкращу школу і дістануть перше справді американське хрещення з усіми тайнами його свободи, демократії, а тим самим безприкладної сили і поступу.

Між чеськими „упрхліками"

(Допис із Німеччини).

„Упрхлік" це чеське слово, значить по нашому „утікач". Не довго тішилася Чехословаччина свободою після поразки Гітлера. З приходом червоної совєтської армії на чеську територію формально відновилася демократична конституція держави, але з великими обмеженнями. На кожнім місці у політиці внутрішній та міжнародній чехи мусіли оглядатися на Москву. В Чехо-Словаччині дозволялося діяти лише чотирьом партіям: комуністичній, соціял-демократичній, народньо-соціялістичній і людовій (католицькій). Колись найбільша партія Чехо-Словаччини — аграрна (селянська) — була заборонена.

Теж була заборонена чеська національ-демократична партія. Комуністи три роки готували свої сили, щоб цілком захопити владу в свої руки. Вони це зробили в кінці лютого 1948 року. Після цього почався „великий ісход" чехів і словаків на чужину. З цими втікачами зі совєтизованої Чехо-Словаччини довелося мені зустрічатися в Німеччині.

І. Склад еміграції.

Є між „упрхліками" люди різного стану: селяни, робітники, промисловці й купці, державні та приватні урядовці, студенти, офіцери, політичні діячі, журналісти. 1944 року наших людей, що тікали на захід, щоб не попасти в совєтські руки, питалися чехи і словаки: „Чого ви тікаєте"? Тепер ми питаємо їх: „Чом ви покинули рідну землю"? Один із них — студент філософії дотепно відповів латинською приповідкою: "Cara patria, libertas carior" (Дорога батьківщина, але свобода дороща). Отже — в Чехо-Словаччині свободи нема. Але не тільки немає свободи: нема законности, нема безпеки для громадян.

II. Шлях до тоталізму.

В травні мають відбутися вибори до чехо-словацького парляменту. Комуністи поспішають зліквідувати всі інші партії, щоб був один виборчий список — комуністичний. Пропагандою і страхом вони примушують усіх записуватися до компартії. Хто не хоче, того посилають на тяжкі роботи в копальнях і т. д. Слабші характери заломлюються, сильніші гинуть або емігрують.

III. Перехід через кордон.

Утікачі оповідають, що тепер перейти чесько-німецький кордон нелегко. Погранична сторожа дуже сильна і має наказ стріляти без попередження. Перехід можливий тільки тому, що в самій пограничній сторожі є люди, що розуміють причини втечі своїх краянів з батьківщини і „прижмурюють очі", коли бачать рух на кордоні. Комуністична влада вже це помітила і посилає на кордон вартових із балканських народів; сербів, болгар, румунів і т. д. Чеські втікачі кажуть, що кордон між Чехо-Словаччиною та СССР охороняється далеко строгіше: — Там „птиця не перелетить". Там пороблені окопи, всюди стоять вартові з собаками, на кожнім кроці йде перевірка документів.

Декому з чеських утікачів удалося перекрастися через кордон в автах і привезти необхідні речі, інші всього позбулися. Часто буває, що жінка з дітьми перейшла через границю, але чоловікові не пощастило.

IV. Настрій в армії.

Веду розмову з молодим чехом, що перейшов кордон в офіцерській уніформі. Він — старшина генерального штабу. Каже, що величезна більшість чехів і словаків ставиться ворожо до большевицької диктатури. Коли б почалася війна, то „всі ми знаємо, що треба робити". Але він думає, що чеських полків на фронт не пошлють, а будуть їх тримати в запіллі, як „непевних".

Який же настрій серед вояків совєтської армії? — питаюсяся цього чеха.

(Докінчення на стор. 3-тій)

Атомова сила—подих смерти

Одночасно з повідомленням військової влади, що на острові Еніветок, на Тихому океані, зроблено ще одну пробу з атомовою зброєю, появилися осторогн науковців перед її діянням. Це осторога, звернана на адресу провідних державних мужів, як і сірих мас, щоб усі знали, що їх жде, коли б так прийшло до третьої війни, в якій атомова бомба мала би бути одною із найстрашнішої зброї.

У цій справі інтересні виводи науковця С. Буртона Гіта про діяння атомової бомби від часу її вибуху. Він твердить, що вибух атомової бомби виглядає як удар громової стрілки: заки ще людина її побачить, стрілка вже вдарила і нема нагоди щонебудь зробити проти цього.

Коли хто находиться у віддалі одної милі від осередку вибуху, який науковці називають „точкою зера", такий навіть не є в силі виминути падаючих відломків мурів. Заки ще людина побачила або почула вибух, чи зрозуміла, від чого повстала блискавка, то її вже проникнулн проміні гамма, невтрони, а може й проміні альфа. Людина мабуть завмирає швидше, заки перестала дихати, а це значить, що смертельна агонія триває дні, тижні або й місяці.

Точка зера це точка, яка находиться на землі під вибухаючою бомбою. Чим хто більше відданений від цеї точки, тим більша надія остатися в живих. Деяку охорону проти діяння атомової бомби дають будівлі. Ступінь охорони залежить від питомого тягару матеріялу, з якого збудований будинок, коли цей будинок находиться між точкою зера й людиною. Питомий тягар — це тягар матеріялу в порівнанні з тягаром такої самої кількости води.

Ніхто не думає викликати непотрібних алярмів перед наслідками атомової бомби. Науковці твердять, що жадна інша держава поза Америкою не має промислової спроможности її виробити. Дипломати працюють з усіх сил, щоб не допустити до війни, в якій можна б ужити атомову бомбу, як зброю. Одначе це не перешкаджає, щоб не сказати світові, що жде людину на випадок вибуху бомби. Це потрібне тим більше тепер, коли вже розпущено найбільш дивовижні вісті про цю справу.

Хай кожен уявить собі, що він найшовся в місці, яке досягає радіювання вибухової бомби і його не вбила ані сама бомба ані жаден відломок падаючого муру. Хай представить собі, що він вийшов без шкоди, за винімком хіба такого попарення, якого зазнає людина від літнього сонця. Ось що діється з такою людиною:

Вже наступного дня після вибуху людина буде почуватися так, наче б завчасу підвелася з ліжка по гарячці, яка ослабила цілу людську систему. На ділі нема ніякої недуги, лише людина чується „несвоя". Опісля приходить щось в роді морської недуги: людина не має апетиту, хоче вонітувати. Ступінь такого почування залежний від того, як далеко хто був від точки зера, або як сильно він був поранений.

Потім симптоми будуть різнародні. Коли хто був сильно діткнений, такий може дістати криваву дезинтерію вже другої днини. Впродовж кількох годин проба крови може виказати, що щезають білі тільця крови, які ставлять звичайно опір пошесним недугам. У такому стані людина може вмерти впродовж двох днів, а може й витримати цілий тиждень. Посмертні оглядини виказали, що тканина й оболони тіла були пересичені йонами, тобто змінили свій хемічний склад і не могли же довше сповняти своїх функцій.

Хто припадково опинився дальше від точки зера, у такого воніти припізнюються день або два дні. Дезинтерія може бути лагідніша, або навіть і цілком не появитися якийсь час. Людина може навіть почуватися ліпше й їй може здаватися, що вона видужала — а все те лише часово, бо потім вона знову занепаде і мусить переживати згадані симптоми

(Докінчення на стор. 3-тій).

о. П. Корсуновський

ВЕЛИКДЕНЬ У ШПИНДІВЦІ

(Спомин з мого юнацтва)

21

(Закінчення).

Та де ж тут „Великдень у Шпиндівці?", як стоїть в наголовкові споминів?

Річ в тому, що цей концерт-демонстрація став переломовим днем у моїм житті. Він саме довів мене до села Шпиндівки.

На концерті я забув про всі прикрости життя. Але, коли вийшов із залі „Купецького Зібрання", дійсність мого положення, як то кажуть, у ввесь зріст встала перед моєю свідомістю. Я мав останню ніч ночувати в тім помешканні, де жив до цього часу. Утримував себе з приватних лекцій. Де-який час перед цим ці лекції припинились. Отже заробітку вже не мав. Про це я заявив господареві мого мешкання. Мою кімнату він винайняв іншому локаторові. Цю ніч ще я міг спати, а завтра? З цими тяжкими думками я міряв кроки „додому". Дійсність була така прикра, що й шлунок змилосердився наді мною та не нагадував, що вже довгий час він порожній...

В нічній темряві почув я на Великій Житомирській вулиці приспішені кроки позад себе. Зі своїми тяжкими думками я йшов поволі.

— Павле, Павле! Почекай! Я перелякався.

— Хто це? — крикнув я, здрігнувшись цілим своїм єством.

— А от ходім ближче до ліхтаря та й придивишся до мене, то може й пізнаєш.

Вуличний ліхтар був близько. Підійшли.

— Боже мій! Платон! Та де ж ти взявся?! — скрикнув я, побачивши при світлі його обличчя.

— Та ж був на Святі Шевченка і бачив, як ти зривав із свого обличчя вуса й бороду.

Платон Крижанівський був моїм товаришем і великим приятелем ще в духовному училищі. Ще з другої кляси він був виключений за „тихі успіхи в науці і за дуже голосне поводження". Взагалі в школі він був великим „художником", цебто збиточником. Останній його вчинок, за який його виключено, перевищив все можливе.

Одного разу, коли під неділю питомці вже були в ліжках, інспекція обійшла всі спальні, заспокоїлась, що „все в порядку" й пішла до бібліотечної кімнати грати в карти. Платон тихцем підійшов до тієї кімнати, щоб зробити якогось збитка „начальству", що під неділю грає в карти. На його „щастя" ключ до бібліотеки стирчав у дверях зовні, бо ж начальство й не подумало, що хтось міг би вночі його перевіряти. Платон тихенько закрутив ключ, вийняв його й викинув через вікно в сад. Як десь по півночі картярі докінчили свої „подвиги" й хотіли розходитись спати, побачили, що двері замкнені. Що там було при цім — те тільки вони знають. Але помочи нівідкіля не можна було дістати, отже, очевидно, продовжували свої „вправи" за зеленим столом до раня. Аж як вранці слуги почали замітати коритарі, вони застукали до дверей зсередини і коли слуга обізвався на стук, наказали йому, щоб приніс драбину й приставив до вікна знадвору. Тією дорогою вони визволилися із своєї вязниці на другому поверсі. Почалося слідство. Яким способом дізналися, що це зробив Платон, залишилося тайною. До 24 годин Платон мусів залишити наш „храм просвещенія".

З того часу я більше з ним не зустрічався.

Тепер, коли при світлі ліхтарні я придивсь до нього, я впізнав старого приятеля. Він був в уніформі урядовця Скарбової Палати.

— То ти вже „чиновником"? — питаю.

— А якже! Я, брате, на державній службі! — гордо відповів мені.

Йдемо, розмовляємо.

— Чи ти, — питаю, — часом не зустрічаєшся з „Козлом" (так ми звали інспектора-москаля, з котрого дійсно можна було малювати рекляму для „бок-бір"), чи бачив ти його з того часу, як замкнув колись у бібліотеці?

— Дуже часто, бо він завжди ходить до свого приятеля „старшого нотаруся", який мешкає в будинку Скарбової Палати. (Вона містилася на площі перед св. Софією, а в дворі св. Софії містилася наша духовна школа).

Та Платон звернув увагу, не дивлячись на радісну зустріч, що в мене якась „красна фізіономія".

— Таке чудове Свято Шевченка відбулося, ти приймав у ньому участь, — каже, — а обличчя твоє якесь „пісне"... Може ти їсти хочеш?

Як тільки він вимовив це „їсти" — шлунок вмить обізвався. Я признався.

Пішли до ресторану. За столом я розповів про свою журбу й положення, таке безвихідне.

— Не журись, Павле, якось то буде. От наближаються Великодні Свята, я маю відпустку на два тижні й їду до свого тата, священика в селі Шпиндівка на Васильківщині. Їдь зі мною. Гарно пересвяткуємо Великдень. Переночуй цю ніч там, де живеш, а завтра чекай мене, зложи свої манатки, а по третій годині, йдучи з уряду, я вступлю до тебе і перенесешся до мого помешкання. А через три дні поїдемо до Шпиндівки.

— Це дійсно Господь послав тебе, Платоне, в найтяжчу хвилину мого життя і то так несподівано! — скрикнув я.

Минули ті три дні. Ми пароплавом пливемо Дніпром до славного Трипілля. Там зупиняємось в початку ночі в „заїздному дворі" матері будучого „Отамана Зеленого". Будучого „отамана", тоді ще парубчака, Платон посилає до крамниці купити де-що зїсти та запити на дорогу. Господиня пропонує нам заночувати, бо темної ночі небезпечно їхати возом аж 35 верстов до Шпиндівки, та ще й горами, перерізаними багатьома глибокими проваллями, а крім того стояла рання весна і на всіх дорогах непролазна багнюка. Одначе ми були нетерпеливі, хотілось як найскорше бути дома і тому просили її, аби вона дістала нам коней. Тим часом „отаман Зелений" приніс нам їсти, а мати зараз

ВЕЛИКДЕНЬ В ТЮРМІ

(Спогад).

По пивницях, келіях і коритарах тюрми при вулиці Лонцького у Львові чути ще давлячий сморід жертв большевицьких катів. З дальших і ближчих місточок і сіл ще далі приїжджають скорбні матері, батьки, сестри, брати, діти шукати бодай мертвих тіл своїх синів, дочок, дітей, батьків. Теж не встигли ще постирати з тюремних стін крови, яка спливала з ран завданих большевицькими звірами українським борцям за волю, бо ще тут і там сіріє пляма засохлого мозку, який викинула куля прислужника червоного сатрапи за те, що він думав про Україну і боровся за волю своєї батьківщини. Проте новий наїздник з заходу зачав уже наповняти ці пивниці, келії і коритарі новими, живими ще синами, батьками, даньками-борцями за цю саму справу, за яку їх попередники поклали своє життя. Між ними був і я.

Нас замкнено в келії-пивниці, 4 ярди широкій і 6 ярдів довгі. Було нас 29. Келія заповнена. Щоб сісти, приходилось половині сидіти, а другим стояти, стиснувшись тісно. В ночі спимо стоячи, а тільки хворі і слабі фізично лягають, але й їм неможливо обернутись. По якімсь часі такого життя сили наші вичерпуються. Слабші фізично не мають сил встати. Денні харчі, це хохля води-зупи на обід і похохлі „кави" а вечерю і снідання з шматком хліба, вистачають лиш на те, щоб умирати поволі.

Так надходять „Великодні свята", які колись приносили нам стільки радости та на які всі ми так нетерпеливо ждали. І ми, в'язні, ждемо їх. Начальник тюрми позволив Українському Допомоговому Комітетові дати в'язням харчові пачки. Отже буде нагода бодай раз наїстися, а ми про це вже так довго мріємо...

Дійсно, в Великодну Суботу побачили ми через маленьку дірку, яку зробила якось куля у залізному коші, що заслонював вікна, як на в'язничне подвір'я заїхав віз, запряжений в одну коняку, а на возі були пачки. В'язничні робітники зачали зносити ці пачки на вартівню. Там їх контролювали, а що могло придатись гестапівцям, зникало з пачок. В 5-тій годині пополудні зачали нам давати пачки. Ми кинулись на них як зголоднілі вовки. Та й багаті вони були: 1 хліб, 2 яечка, 1 цибуля, 1/4 фунта мармеляди і 1/8 фунта смальцю. До того одержали ми ще й солодку каву. Свята заповідалися „королівські". Заспокоївши трохи голод (багато боялися їсти!) слабші поклалися на голу, бетонову підлогу спати, а сильніші поставали при стіні, ждучи, поки перша половина перешпиться. В перший годині по півночі повставали ці, які спали, а тоді ми, що стояли під стінами, поклалися спати. Та в 5-тій годині в Великодну Неділю зелектризували всіх в'язнів стріли, крики і гавкання собак, які доходили до нас з в'язничного подвіря. Заглянувши в дірку, ми побачили жахливий вид. П'яні гестапівці, з револьверами в руках стояли з псами при виході з будинку на тюремне подвіря. В коритарі тюрми стояли інші, неменш п'яні гестапівці і гумами і чоботами виганяли з коритара по двох-трьох в'язнів на подвіря. Тут, стоячі при виході дво-і чотирионожні собаки, кидались на в'язнів. Двоножні собаки, гестапівці, стріляли в'язнів, а чотироножні рвали їх убрання і тіло, та догризали тих, які упали на землю і в передсмертних судорогах кидалися, або збираючи останні ще сили підносили голови, щоб востаннє глянути на сонце, яке виконало свій великий ще круг зза тюремного муру і озолотило своїм проміням великі червоні плями крови, які потворилися на тюремнім подвірю.

Така „забава" тягнулась цілу годину. Що хвилини розлягались жахливі крики катованих жертв, п'яний регіт озвірілих гестапівців і передсмертні стони працюючих з тим світом в'язнів. На подвірі лягло 32 жертв „творців нової Европи". Між ними сім українців. Один з умираючих українців підняв востаннє голову і слабнучими силами ще крикнув: „Христос воскрес і Україна воскресне". З тими словами помер.

Дзвони з близької церкви св. Юра дзвонили без перестанку, сповіщаючи, що Христос воскрес. В'язні-українці, забувши за своє горе й свої терпіння і кінчали за дзвонами: „І Україна воскресне!"

М. Брунець.

Між чеськими „упрхліками"

(Докінчення зі стор. 2.)

— Теж непевний. Вони ждали, що після війни Сталін скасує колгоспи і дасть людям вільніше жити. Але Сталін веде стару політику, тому в совєтській армії шириться невдоволення. При зударі з чужими державами це мусілоб виявитися.

З цим офіцером прийшов член СНБ (комуністична тайна поліція). Він покинув службу, бо, каже, має в душі совість. Він запевняє, що Яна Масарика вбили комуністи, що там не було самогубства.

— Масарик був людиною без страху і казав комуністам правду в очі. Вони мусіли його позбутися. Бенеша вони тримають під замком, щоб не втік.

V. Українці між чехами.

Серед утікачів є немало українців.

Це переважно закарпатці. Вони або ще перед війною були на праці в Чехії і там лишилися, або прийшли з чеською армією ген. Свободи, що билися на боці СССР проти Німеччини. Після демобілізації вони не поїхали додому, бо мали відомості, що на Карпатській Україні панує голод. Вони — вороги большевизму. Кажуть, що уряд Готвальда звелів усіх чужинців вивезти „на родину". Щоб не попастися в ще більшу неволю, ці люди тікають за кордон.

VI. Комуністи утікачі.

Є серед „упрхліків" також чеські комуністи. Це — розчаровані большевицькою політикою. Вони не почувають себе добре серед інших емігрантів. Їм не довіряють, бо ще недавно ці комуністи були фанатичними прихильниками Готвальда і Сталіна. Можливо, що декого висилає комуністична розвідка на еміграцію як своїх агентів. Але — треба вірити, що і між чеськими комуністами є люди, що не схвалюють большевицької політики. Це було у нас на Західній Україні 1939 р., коли туди прийшла була вперше совєтська армія. Чеський комуніст каже мені:

— Ми — старі ідейні комуністи — після того, що сталося в Чехо-Словаччині, соромимося глянути один одному в очі...

VII. Німці та чехи.

Ще недавно чехи висилали зі своєї держави судетських німців. Не вважали на те, чи ті німці були противниками чи прихильниками Гітлера. Тепер чехам доводиться зустрічатися в Німеччині з висланими судетськими німцями.

У німецькій пресі є голоси, ворожі до чеських емігрантів, але переважає розважний, спокійний тон: мовляв, тікають ті чехи, що були проти комуністичної політики виселювання судетських німців. Вони не відповідають за цю політику. Так само ті судетські німці, що не схвалювали Гітлерової політики гноблення чехів, не могли нічого зробити, щоб ту політику змінити. Треба шукати шляхів до замирення між народами.

Судетські німці вірять, що обставини зміняться, і вони вернуться в свої рідні села й міста, де жили їхні предки довгі століття.

І. С.

ЧИ ВИ ВЖЕ ВПИСАЛИ СВОЇХ ДІТЕЙ ДО У. Н. СОЮЗУ? КОЛИ НІ, ВПИШІТЬ СЕЙЧАС!

же вислала його шукати підводу.

Досить довго ми чекали на підводу, вже й надію губили, але спритний Данило (не дармо викував собі отаманську долю!) таки дістав нам, хоч і за грубі гроші, підводу. Казав, що всі візники бояться вибиратись в таку „глупу" ніч та й ще весняними дорогами. Аж один зголосився за добрі гроші та ще не з возом, а бричкою.

Ми зараз же вирядилися в дорогу. Далі, „отаманові" на цукорки за його спритність.

Ой, тай подорож! Ми вже щиро жалували за тими пуховими подушками, які пропонувала нам Данилова мати.

Все ж переїхали з яких пять сіл „благополучно". Знову якесь перед нами. А ніч темна-претемна і ні одного вогника в хатах.

Гур-р-р! — Бричка разом з конем і всіма нами перекулилась з греблі в болотяний став, ще й нас „паничів" прикрила собою... Якось вилізли зпід брички, а мене напав від цієї пригоди нестримний сміх... Платон навпаки, страшно злоститься й на мене і на візника та лає найбільш нечемними словами.

Якось повитягали із ставу свої валізки, а візник коня з бричкою — тай далі.

Аж перед ранком були у Шпиндівці — дома. Оце „дома" й стало переломовою хвилею мого життя. Зустрінув я в цім „дома" панночку-попівну. Як весняна квітка. Перед Великоднем вона пекла солодкі коржики та інші витребеньки, а я... помагав.

Коржики були чудові, тільки їх якости й смаку ніхто не хотів оцінити. Кажуть, що вони замість того, щоби бути присипані зверху маком, або мигдалами, були присипані... соломяним попелом, бо тут палять соломою, а лісів близько нема.

Та чи ж ми були винні тому? Коли в печі пеклися коржики, то ми забували про піч, забували, що навіть взагалі існує на світі. Злучалися дві весні: одна в природі, а друга в молодих серцях.

На Великдень „христосувалися" і це припечатало нашу долю. Крім того ще й нашу „працю" — „коржики з попелом" примушувано нас споживати, бо то вони завинили...

Після двох років ми стали перед вівтарем.

Чи ж не найкращий Великдень був у Шпиндівці?

Та Платона, який в найтяжчу хвилину мого життя зустрінувся зі мною вночі після Свята Шевченка і тим багато спричинився до моєї будуччини, — під час боротьби за волю України на звенигородщині червоні кати розстріляли...

НЕ ГЕНІЙ, А ДОБРИЙ ПОЕТ

На еміграції перебуває сьогодні значна скількість поетів, що майже всі встигли вже випустити по одній, а то й більше збірок. Правда, в нас коли почати розмову про поезію, часто доводиться зустріти легковажний помах рукою, а нещодавно навіть довелося нам вичитати в якійсь газеті, мовляв — держави писанням віршів не збудуєш... Дуже сумнівне і, правду казати, злосливе твердження, бо ніхто не береться безпосередньо віршами будувати державу. З другого боку, держава — це така сума гармонійно обєднаних ідеальних і матеріяльних вартостей, що в ній і поезія має своє не останнє місце. Запекла боротьба проти української літератури, що її вели і ведуть різні наїздники, боротьба, щедро усипана могилами українських поетів, доказує, власне, щось якраз протилежне: що вони державу будують також.

Ці думки пишемо між іншим, щоб звернути більшу увагу на одну з важливих ділянок культурної творчости, що в нас, як цілість, ще досі якслід не доцінена. Пройдуть роки і зникнуть без сліду нераз великі матеріяльні цінності, дані нам на землі, — не забуваймо цього — тільки в дочасне, обмежене користування, але залишаться тривало здобутки культурні, які і за 100 років чи пізніше говоритимуть про нас і наш час із сторінок книжки чи із стін музею.

Сьогочасна українська поезія поза межами України цікава ще особливо тим, що в ній почувається справжній вільний голос народу, голос, якого висловити той нарід у своїх підяремних умовах на рідних землях не може. Тут і особлива вага тієї творчости, бо це ж вона репрезентує в світі вільну українську думку і прагнення, а не писана за директивами, цензурована творчість одденоносців, що є сьогодні фактично тільки урядовцями колоніяльного управління України. Тож і кожна, видана на еміграції, збірка привертає до себе увагу; маємо тут на увазі, розуміється, збірки поетів уже з іменем, бо, як скрізь, появляється там багато писань і поетів-початківців, до яких зовсім слушно треба підходити з відповідним критерієм.

• • •

Нещодавно видана в Мюнхені збірка поезій Василя Барки п.н. „Білий Світ", належить до кращих книжкових появ еміграції. Вже саме її зверхнє і внутрішнє оформлення звертає увагу — книжка прикрашена численними графічними ілюстраціями мистця М. Дмитренка. Що ж до самого автора, так він належить до тих, яких творчість дуже живо оспорювана. Його поезію високо ставить такий критик як Юрій Шерех, добачуючи в тій творчості національний органічний стиль, Ю. Косач назвав Барку в якійсь статті навіть „генієм", тоді як чільний критик клясичного напрямку проф. В. Державин просто вважає, що поезія Барки — найкраща пародія на неї саму... Читач, зазнайомившись з такими суперечними твердженнями, стає, як то кажуть, збитий з пантелику. В такій ситуації найкраще самому взяти в руки книжку, прийняти з неї те, що близьке до серця й думки і відкинути те, що до них не доходить. Тоді читач виробить собі власний погляд — і це буде те найцінніше, що він скористає з книжки.

Тоді читач побачить, що Барка ані геній, ані автопародист, а просто поет, який, щедро черпаючи з народної пісенної скарбниці, щойно виробляє свій стиль. Він — представник тієї поезії, що безпосередньо звязана з народною, і ми знаємо, що власне на такому грунті виріс недосяжно Шевченко. Але пізніше українська поезія зевропеїзувалася, тобто вийшла поза коло вузько українських тем і форм і прийняла форми і теми загальні, притаманні поезії світовій. Але пісенно-народний напрям ніколи не відмирав, як це ми знаємо хочби з поезії молодого Тичини. Проте, поезія наших днів, головно після великої досвідчальної творчости неоклясиків, тримається більш форм світових. Це — явище до деякої міри переходове, але, власне, поезію Барки можна вважати за своєрідну реакцію на той напрям. Поет культивує не тільки народні форми, напр., старих дум, але й користується цілим арсеналом притаманно народних форм вислову, напр., здрібнілих: гороньки, соколенько, фортеченька, пташенятусенька тощо. З другого боку Барка свідомо використовує досвід Шевченка з біблейними висловами і творить у тій традиції свої слова, вроді: страстотерпниця, алмазноскиптровий і подібне. Назагал поезія Барки не без значної філософічної глибини, інша справа, що він не завжди ще вміє висловлювати те, що хоче сказати і дуже часто попадає ще в багатословя, так, що читач нераз спитається: чи поет до своєї мети не міг дійти дорогою простішою? В книжці на 180 сторінках є багато великих поем, у яких і читач і критик бродить мов у густих хащах, даремно намагаючись спіймати провідну думку твору. До того поезія Барки з погляду музичної мелодійности ще досить убога і тут він ще найменше скористав з фольклорно-пісенної традиції. Але є в збірці, побіч кількох поем (з яких на перше місце можна б покласти „Вітчизну") також і короткі, нераз на дві строфи, але з них видно, що Барка має і вміє що сказати. Ось його „Рай":

Моляться соняшники.
Грім на хмарі Біблію читає..
Тополя пошепки: страшний який
твій плач, Ісайє!

Моляться соняшники.
Голод. Мати немовля вбиває..
Тополя закричала: он який
мій рай, Ісайє!

Поезія Василя Барки в теперішній українській літературі — цікаве і досить оригінальне явище. Він — поет ще зовсім у стадії шукань і вироблювання власного стилю. Він має вже деякі досягнення, але злу прислугу роблять йому ті, хто відразу канонізує його на „генія". Українській літературі потрібні тепер більше добрі, культурні поети літератори, які б вивели нашу літературу в широкий світ, ніж „генії", відомі тільки в їх повіті. Також не можна надуживати у звязку з Баркою іменем Шевченка, як це дехто рад робити. Сила Шевченка не у зверхніх народних чи біблейних формах, але навіть у філософічній глибині чи в моральних ідеях, а в тому і несамовитому динамізмі слова, що зумів ті форми й ідеї висловити. Тимчасом будь-який динамізм зовсім чужий мягкій і розніжненій психічній природі Барки, і тут він ближчий уже до Тичини.

Авсеж, Барка — цікавий поет і за ним слушно так стежить наша критика.

С. Г.

Атомова сила — подих смерти

(Докінчення зі стор. 2-гої)

наново. На всякий випадок приходить запалення усної ями, горла, ясен, прийде опухнення, кровотоки. До 48 годин після пораження може прийти гарячка від 100 до 106 ступнів Фаренгайта.

Пересічна доросла особа може витримати 107 ступнів гарячки найдовше 4 години, одначе людина ослаблена діянням атомової сили не витримає так довго. Як хто витримає, то це значить, що він видужає. Хто має вмерти, того гарячка не опускає до смерти. Це діється тому, що радіювання вбиває білі тільця крови, які опираються пошестям. Хто стратив білі тільця крови, його кров вже не може опертися ніякій недузі. Зі смертю білих тілець приходить занепад і червоних тілець і тоді приходить анемія. Тіло не дістає доволі кисня і вуглільний квас не виходить при віддиханні. Потім приходить неможливість стинання крови, вона стає така рідка, що людина кривавиться до середини або на верх так, наче б кров перетискалася свобідно через пори тіла.

У людей, що находяться у віддалі одної милі від точки зера, приходить цілковитий занепад насінних зародків, отже люди переходять свого роду стерилізацію. Чоловіки, коли видужають, можуть знову стати плодовитими, одначе аж по довшім часі. Жінки переходять стерилізацію в меншім ступні. Д-р Шілдс Ворен, голова медичної секції Комісії Атомової Енергії каже, що ембріо людини загибає, отже приходить передчасний порід у жінок.

Такі, у загальному начерку, бувають наслідки діяння атомової бомби. Проти недуг, які повстають з радіювання атомової бомби після вибуху, досі не придумано ніякого ліку. На підставі дослідів з Японії й Бікіні можна ствердити, що єдиною охороною при вибуху бомби є віддаль, у якій находиться живий організм. Коли б хто знав наперед, що бомба має вибухнути, такому найліпше викопати собі яму в землі, або мати сховок з бетону.

Деяких людей можна врятувати при допомозі кровної плязми, яку треба давати у великій кількості. Лік, званий рутин, не є ліком для забезпеки проти ділання атомової бомби, лише може помогти після вибуху при радіюванні. Між жертвами вибуху бомб у Японії можна було врятувати 1 особу на 12 діткнених радіюванням. Це вказує на незвичайні труднощі у лікуванні, навіть, коли є лікарі і всяка інша поміч.

Це теж є перестогою для людства, що його жде, коли воно не буде належно вживати свого розуму під час теперішньої війни нервів.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. С.

Вже можна замовляти Календар У. Н. Союзу на 1949 рік.

В наступному 1949 році припадає 55-та річниця з дня заложення Українського Народного Союзу. З цеї нагоди Головний Уряд У.Н.С. рішив видати ювілейний Календар-довідник У. Н. Союзу на 1949 рік, що крім звичайних календарних матеріялів матиме теж основні енциклопедичні інформації про У. Н. Союз, про Америку і Україну та про українців у цілому світі і про всі ділянки їх життя та творчости, як теж багатий літературний відділ. Календар вже є в підготовці і мав би появитися вже з кінцем жовтня цього року. До співпраці в його редакції запрошено найкращі українські сили, як теж представників українських громад з усіх країн і континентів. Цей великий Календар-довідник мав би бути дальшим поширенням та доповненням відповідних видань У. Н. Союзу, що появилися досі. Він повинен стати настільною книгою кожного українця в Америці і закордоном, необхідною в праці і надозвіллі. В Календарі кожний українець матиме всі найбільш необхідні інформації і цей Календар подуманий справді як дорадник і розрадник кожного. Незважаючи на великі кошта видання, вартісних матеріялів та багатих ілюстрацій, ціну Календаря встановлено тільки на один долар за примірник. Проте, з огляду на великі кошта друку і паперу, Календар появиться тільки в обмеженій кількості і тому хто хоче запевнити собі його одержання, повинен негайно виповнити подане внизу замовлення та вислати його разом з належитістю до Адміністрації „Свободи" на подану внизу адресу. Це повинні зробити не тільки члени У. Н. Союзу, але й весь широкий загал американсько-українського громадянства, бо Календар У. Н. Союзу на 1949 рік це буде справді настільна книга для кожного українця. Тільки негайне замовлення може забезпечити вам її одержання. Тому поспішайте з висилкою замовлення.

(Прохаємо витяти, чітко виповнити і негайно разом з належитістю переслати на адресу „Свободи").

ЗАМОВЛЕННЯ НА КАЛЕНДАР У. Н. СОЮЗУ НА 1949 РІК

До Адміністрації „Свободи"
P. O. BOX 346, JERSEY CITY 3, N. J.

Я, ______________________ замовляю
(Ім'я і прізвище)

оцим Календар У. Н. Союзу на 1949 рік в кількості ______ примірників і на ту ціль пересилаю чек (моні ордер) на суму $__________ як належитість по $1.00 за примірник.

____
Підпис (писати по-англійськи).

Адреса: ______________________

Ера Мекенза Кінга в Канаді

Премієр Канади, Вилієм Лайон Мекензі Кінг, який перед 2 місяцями виявив свій намір зрезигнувати із свого становища після понад 20 років, приймав 20 квітня вислови вдячности й признання за свою працю в отавському парляменті. Дякуючи послам за признання, Мекензі Кінг сказав, що свій довголітній провід в політичному житті Канади він завдячує системі вільного, репрезентативного і відповідального уряду. При цій нагоді він пригадав, що в теперішньому світі йде боротьба між свободою й тиранією, між демократією й тоталітаризмом. Коли ж він утримався так довго при владі, то це треба завдячити парляментарній більшости, яка виходила з тайного вибору, як символу демократії.

В отих кількох реченнях зясував Мекензі Кінг не лише підстави свого успіху, але теж і суть самої демократії. Серед критичних коментарів про діяльність довголітнього канадського премієра є такі, які одверто признають, що Мекензі Кінг не був ніколи популярним лідером. Йому бракувало темпераменту, яким відзначаються державні мужі сучасної доби. Його кроки були роблені все з розвагою людей, які ходять по землі, а не літають попід хмари. І хоч він зробив кілька помилок, то він усе знав, куди він прямує. Нераз він пробував нагнути події до своїх вимог, одначе це йому не вдалося, бо завеликі були перешкоди.

До найзамітніших помилок треба зарахувати його останню помилку з р. 1939, коли то він проголосив ізоляцію Канади і пробував недопустити Канади до виповідження війни Німеччині. Тому, що перед війною він скептично віднісся до Ліги Націй, він підтримував замирювання Гітлера англійським премієром Чеймберліном. Та, коли Кінг прийшов до висновку, що Гітлер не такий, за якого себе подавав, він станув беззастережно на боці Аліянтів і під його проводом Канада була на четвертому місці у виборенні перемоги в останній війні.

З такою самою послідовністю Кінг поставився на боці Росії і з переконання пробував втихомирювати Росію, доки у „подяку" за це совєтський уряд не поробив старання видобути атомову тайну при допомозі амбасади в Отаві. Коли ж секретар амбасади Гузенко виявив затії московських диктаторів на знищення Західних демократій, Мекензі Кінг поробив усі можливі старання, щоб недопустити до світового злочину і від тоді став непримиримим ворогом совєтської тиранії. Останні його слова, сказані при нагоді віддавання йому почестей, вказують, що він хоче направити свою помилку так, як направив своє початкове негативне становище до війни.

Канадійці твердять, що Кінг завдячує свої політичні успіхи своєму талантові практично наладнувати відносини; дальше талантові добирати собі людей і ними керувати і вміло заключити компроміс у такій країні, де є більше національностей. Від 29 грудня 1929 р. коли то Кінг став вперше премієром Канади, він застав перед собою проекти, покладені своїми попередниками ще перед 100 роками. Його дідо, Вилієм Лайон Мекензі, стояв на чолі ребелії проти британської корони в 1837 р. Боротьба йшла за автономію Канади. На тодішні часи це була рідка відвага. Її унаслідив теперішній премієр і увесь час свого урядування змагав до повного усамостійнення Канади. Коли колись будуть відкриті тайні протоколи про те, як дійшло до остаточного сформування законів Вестминстерського Статуту, тоді щойно можна буде дізнатися, яку ролю відограв Мекензі Кінг у цій фазі боротьби за теперішню незалежність Канади від Британської Корони. Цю незалежність, яка признає Канаді зовсім окреме право громадянства, проголошено саме минулого року. Мабуть цей осяг вважає Кінг за вінець осягів у своїй політиці.

Не треба забувати, що Канада це не одноnаціональна країна. Там зпоконвіку ведеться боротьба між двома національностями, тобто між французами й англо-саксонцями. Штука державности полягає в тому, щоб обі нації спонукати до співпраці для спільного добра Канади. Нові національні угрупування, які повстають з приходом нових імігрантів, ще більше ускладнюють внутрішну політику, бо як французи так і англо-сакси стараються притягнути ці нові групи до свого національного воза. До таких груп належать теж і українці. Конкуренція між обома панівними націями мимохіть приймається теж і серед нових імігрантів. Це все ще більше ускладнює внутрішні політичні відносини Канади і збільшує труднощі премієра.

Кінг брав собі приклад з першого премієра Канади, Мекдоналда, а теж і з прикладу довголітнього премієра французької національности, Льорієра. Цей останній був учителем Кінга в політиці і Кінг до деякої міри повів діло Льорієра далеко вперед. Після того, як заломилася політична єдність обох національностей в 1917 р. важко було звести їх докупи. Причиною було негодування французів на примусовий побір рекрута. Така сама небезпека грозила Канаді при поборі рекрута і в 1944 р., одначе Кінгові вдалося втримати співпрацю обох національних груп. Не зважаючи на розбіжності з недавніх років, єдність Канади тепер сильніша ніж була колинебудь давніше за урядування Кінга.

Як Мекензі Кінг осягнув цю єдність, це ще тепер не кожному ясно. В цьому лежить і тайна успіху Кінга. Одначе Чарлз Багот, один з перших генеральних губернаторів, який правив іменем короля в Отаві, сказав: „Ніхто не зможе володіти Канадою без французів". На цю засаду памятав усе Мекензі Кінг і старався завжди годити аспірації обох національних груп.

В партійній політиці Мекензі Кінг вважає себе спадкоємцем Кліра Грітса, з Онтеріо, який заложив Ліберальну Партію Канади. Засада цеї партії вимагала втримати низьке мито („тарифу") на закордонні товарі. З цеї засади вийшла друга, а це, щоб довести до взаємности із Злученими Державами. У 1911 році Канада відкинула цю засаду разом з її оборонцем, Льорієром. Її підняв опісля Кінг, одначе теж не довів до кінця. На це треба довшого часу ніж віку однієї людини. Тому вона повинна вдатися наслідникам Кінга. Це справа, яка заторкує далекосяглу політику, до якої ще нема належної підготови.

В ГОЛЯНДІЇ ЩЕ ДАЛІ ПАЙ КЮТЬ МОЛОКО.—Молока що раз більше Голяндії, як і інших харчових продуктів, проте пайкування молока ще далі існує. Молоко розвозять по містах на колесах (байсиклах), а господині наповняють молоком свої горшки з тих великих баняків, що їх бачимо на картині.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Свято в честь Тараса Шевченка.

Дня 4-го квітня, по нарадах Української Стейтової Організації, рішив я остати на заповіджений концерт дуля вшанування памяти Генія України, Тараса Шевченка. Кожна українська громада має свій власний підхід до національних і громадянських справ, тому цікаво було пізнати, як нюгейвенські громадяни шанують найбільшого сина України.

Милою несподіванкою був для мене момент підняття занавіси. Сцена церковної галі, в якій відбувалося свято, була святочно прибрана килимами і зеленю, а портрет Пета був удекорований українськими вишивками і живими цвітами. Українська громада в Ню Гейвен, з її духовним провідником о. Борсою, гідно і щиро задокументувала свою пошану для Батька України.

Програма свята, хоч і скромна, була дбайливо виконана і глибока змістом. Хорові точки під управою о. Борси виконано досить добре. Мається в хорі досить добрі голоси, між якими п-нна Марійка Бурбело зі своїм чистим вишколеним сопраном, що могла б певно виступати і в оперових партіях. Дві деклямації були достосовані до загальної поваги свята. В деклямації „Розрита Могила", панна Ірина Голотюк віддала вміло і щиро біль поета за долю України. Мала орхестра скрипаків, зложена з малих учнів-дітей місцевих громадян, під управою свого учителя п. Евстахія Гомотюка, несподівано гарно відіграла вязанку українських пісень, защо отримала в нагороду рясні оплески. Для хору і орхестри акомпаніювала майстерно панна Олена Брезіцька.

Окремну увагу належить присвятити рефератові про творчість поета, який виголосив проф. Микола Кокольський. Як на фільмовім екрані пересувались перед вами важкі страждання поета, спричинені поневоленням України. Промовець змалював ніжно й майстерно нюанси творчости великого поета. Цей реферат зробив незатерте враження на присутних. Свято закінчено національним гимном.

В додатку до самого свята треба з жалем завважити, що хоч Ню Гейвен зі своїми силами спроможний на поважні національні виступи, то цього нема, бо тільки горстка громадян виконує свій національний обовязок щиро і з посвятою, а загал громадянства байдужий й інертний до своєї національної справи. Інакше не можна оправдати малого числа присутних. Дохід з свята переслано до Доп. Комітету для скитальців.

Перзенюк Юстин.

Кожний, хто бажає, щоби прислане ним оголошення пошукувань родини і знайомих різних скитальників було поміщене у „Свободі" безплатно, хай вишле таке оголошення впрост до
UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, P. O. BOX 1661, PHILADELPHIA 5, PA.

Хто бажає, щоби прислане ним оголошення було поміщене, раз або більше разів, окремо, як платне, то хай разом з оголошенням пришле гроші. Одноразове оголошення, розміру 1½ цаля в одній колюмні, коштує $1.00.

Адм. „Свободи".

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Скитальцям, що надсилають подяки. — Пригадуємо ще раз, що не поміщуємо подяк, які надсилають нам зі скитальщини. Таких подяк за пакунки, афідевіти, чи грошеву допомогу одержали ми досі не сотні, а тисячі. Ми такого надіялись, як тільки американські українці почали навязувати звязки зі скитальцями і вже тоді оголошували, що не можемо їх містити хоч би тому, що це забрало би багато місця в газеті. Те саме відноситься до подяк, які нам надсилають скитальці, що вже знайшлися в Америці. Того роду подяки — як й їм подібні — вважаються подяками приватних осіб. Тим самим вони належать до категорії платних оголошень. Як відомо, ми не оголошуємо тепер навіть подяк членів У.Н.Союзу, що користують з різних допомог.

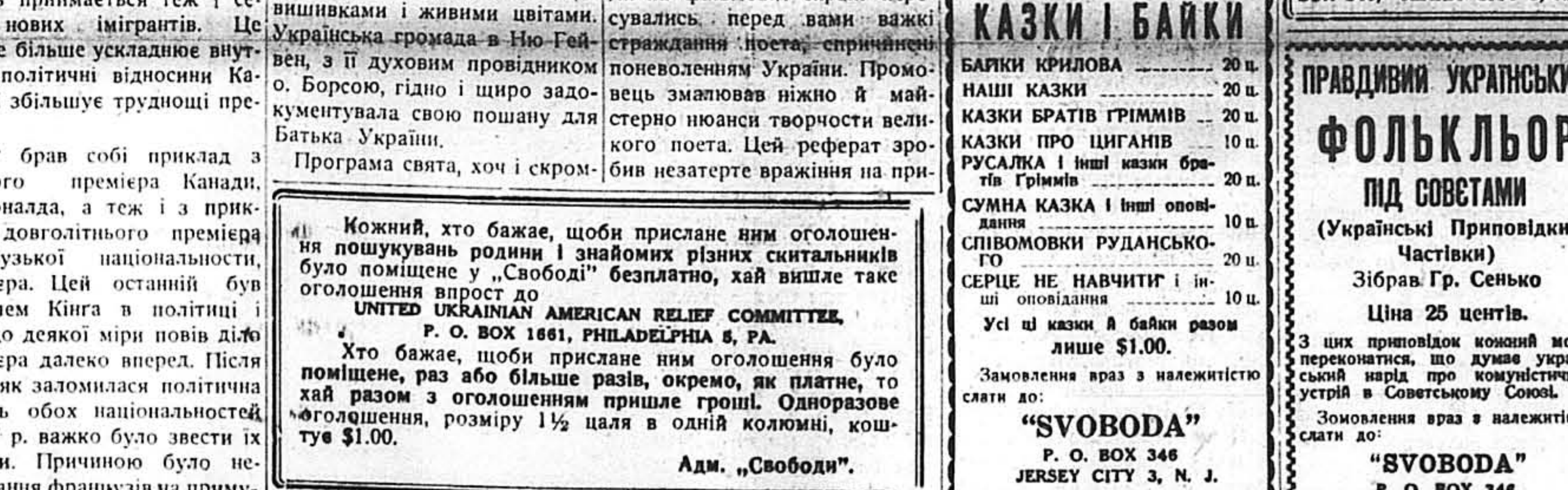
ПОШУКУВАННЯ

ВОЛОДИМИР ГАПИШИН
50 rue Barubas
Boussu Bois
Hainaut, Belgium
пошукує
ПЕТРА і НАДЮ ДЗИДЗАН
а теж
ВАСИЛЯ і МИКОЛУ МОСОРУ

НЕОНІЛЯ з Олексишів КЛІШ, тепер в Кенія (Африка) пошукує свойого тіточного брата **ЯРОСЛАВА МИСИКА,** сина священика з Ваньковн (п. Ропенка), який перед 30 р. виїхав до Америки. Хто знає його адресу прохаю повідомити: **Пилип Барболяк, 187 S. Delaplaine Rd., Riverside, Ill.**

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

ТАРЗАН, ч. 1838. Кунгу вискочив з літака.

Саме тоді, коли Кунгу почув голос Тіни і вагався, що зробити, він пізнав свої улюблені африканські гори.

Миттю вискочив великий горипь з літака і побіг наділ по збіччу гори в напрямі своїх піль з молодечих часів.

„Стримай його!" закликав його сторож Джейк Кринч. Він скочив до дверей і вхопив за кріс.